

ע"י ליקוט ענים ואבנים הוא מדרבנן, שהרי [השרשים] שהרי מתקן את הארץ וכו'. אבל תולדות דרבנן. ומש"כ התוס' [תקסט] משדה חצירו מותר לשרש, וע"ע עמ' קלד. שהנוטל קוצים מהשדה בשביעית אם הם וצ"ע צטעם ההיתר דאינו מתכוון כשהוא מחזירים לקרקע אסור מדאורייתא פסיק רישא, שהרי כתבו התוס' וכדאמרינן [תקע] לענין שבת התולש עולשין אם ליפות הקרקע כל שהוא, כבר ביארנו לעיל בהלכה י"ד דאין כונת התוס' דשביעית עובר אדאורייתא, אלא כוונתם כיון דשבת הוא

אסור מה"ת א"כ הוי מלאכה חשובה ומשום"ה אסורו רבנן בשביעית, אבל בקוצים תלושין דשבת אין חיוב לא אסרו בשביעית. ואפשר עוד לומר בכוונת התוס' דאירי למ"ד תולדות בשביעית דאורייתא ואירי במתני' בענים ואבנים שאינם מחזירים לקרקע ובה"ג בשביעית התירו כשאינו מתכוון, אבל מהר"ש [תקעא] משמע דהתירו באינו מתכוון אף במחזירין. וע"ע מש"כ לעיל בהלכה י"ד עמ' קלה צענין יפוי הקרקע, וצענין סיקול.

אינו מתכוון בפס"ר באיסורי שביעית ובי"ב הרמב"ם ש"ל יתכוון לנקות הארץ" משמע דעיקר ההיתר הוא משום דאינו מתכוון אף שהוא פסיק רישא, ומה"ט בקרקע חצירו מותר דשם באמת אינו מתכוון לתקן את הקרקע. וכן מצינו לענין המדל בזיתים [שעוקר חלק מעצי הזיתים כדי שהאחרים יצמחו טוב יותר] שכתב הרמב"ם [תקעג] קנץ שלשה ענים לא ישרש [לא יעקור]

שער הציון

[תקסט] מו"ק י"ג ע"א ד"ה נטייה: [תקע] שבת שם: [תקעא] במתני' פ"ד מ"א שהביא דינא דמתני' את הדין דלענין שבת דהתולש עולשין, עיי"ש: [תקעג] פ"א הל' י"ח: [תקעד] מו"ק י"ג ע"א: [תקעה] מ"ד ע"ב: [תקעו] סי' י"ח ס"ק ו' ד"ה יש לעי': [תקעז] מו"ק ב' ע"ב: [תקעח] עמ"כ לעיל הלכה ו' עמ' קו:

שמתכוונין לנקות ואומדין הגם הגם אנו נוטלין. אסרו ליטול אדם משדהו אלא מתוך שדה חבירו והוא שלא ילקט בטובה. שלא יאמר לו ראה כמה טוב עשיתי לך שהרי נקיתי שדך:

שביעית לא צענין מלאכת מחשבת ואף שמיפה שדה חצירו אסור עיי"ש. ובה"ג כתבו התוס' בגיטין [תקעה] דלענין שביעית ליכא פטורא של מלאכה שאינה צריכה לגופה עיי"ש, והטעם כמ"ש התוס' צמו"ק דלא צענין מלאכת מחשבת לענין שביעית, וקשה מהא דמצואר לענין המדל בזיתים הנ"ל דשדה חצירו מותר ועל כרחק הטעם משום דאינו מתכוון, וכן קשה מהא דמותר ללקט הגסים דכיון דלא מלקט גס את הדקין תלינן דאין כוונתו לתקן הארץ וכמ"ש הר"ש, אלמא דמהני אינו מתכוון בשביעית.

ובחזו"א [תקעו] הקשה למ"ד תולדות דאורייתא [תקעד] למה רשאי לעשות אשפתות דמ"מ אותו המקום מודבל, וכתב דנראה דבשינוי לכו"ע אינו אסור מה"ת, וכתב דאפשר דמה"ת אינו אסור אלא במתכוין וכל שאינו מתכוין לעבודת הארץ אינו אסור אלא מדרבנן [וכן משמע מהא דרשב"ג מחיר לחרוש בשדה [תקעח] כדי ללמד הפרה].

דחייב כיון שעלם רלונו הוא לבנות. וזה מעשה האיסור רק שיש לו מטרה אחרת. **בתב** החזו"א [תקפד] דאין איסור מה"ת במלמד את הפרה לחרוש בשביעית כיון דאינו מתכוין לכך. ועדיין ז"צ אמאי כשאינו מתכוין מותר בשביעית והרי כיון שפס"ר שתיעשה עבודת קרקע נימא דחייב כעושה כן במתכוין. ובחזו"א [תקפה] כתב והא דשריין במלקט הגס [ומכוין לעלים] אפשר דאף שיש לו ניותא בתיקון הקרקע אבל בלא זה היה מלקט בשביל העלים והוי כהנאה הבאה לו בעל כרחו, ע"כ. וז"צ בחירונו במש"כ דהוי כהנאה הבאה לו בע"כ. ודגה איתא בפסחים [תקפז] הגאה הבאה לו לאדם בעל כרחו, כגון ריח או מראה של ע"ז, ובעל כרחו מיקרי משום שהוא לא בא לבאן בגלל הריח והריח ממילא קאתיא [תקפז], אצ"י אמר מותרת ורצא אמר אסורה. ובגמ' אמרו א. אפשר וקא מיכוין [אפשר לו ליבדל מהריח ע"ז ומתקרב כדי להינות - רש"י], וכן באופן שלא אפשר לו ליבדל ומתכוין ליהנות - אסור. ב. אפשר לו ליבדל ולא נבדל אבל אינו מתכוין, לאצ"י מותר ולרצא אסור, ופליגי אליבא דר' שמעון דאינו מתכוין מותר וס"ל לאצ"י דמשום הכי מותר ורצא ס"ל דכיון דאפשר לו להבדל מן האיסור אף רבי שמעון מודה שאינו מתכוין בכה"ג אסור. וקיי"ל כרצא דאפשר ואינו מתכוין אסור [תקפח].

ובדינא דאינו מתכוין שמותר, כתבו התוס' והרא"ש [תקפט] דדוקא כשאינו

עוה כתב [תקעט] ואם כשמלקט מתכוין לנורך הקולים והאזנים לא חשיבא עבודת קרקע בשביעית, ואף את"ל דבמתכוין אסור מ"מ באינו מתכוין מותר, וז"ע דברי התוס' [תקפ] שכתבו דבשל חזירו נמי אסור בשביעית ללא שיך בו מלאכה שאין צריך לגופה, ועוד הקשה מהא דתנן [תקפא] והקבלן מביא מ"מ, ותירץ דעל כרחך ז"ל למ"ד תולדות דאורייתא דאם אינו מתכוין לעבודת הארץ אין איסור בשביעית מדאורייתא עיי"ש.

ועיין היטב בתוס' מו"ק ד' ע"ב ד"ה מפני. עוד דברים בענין אינו מתכוין עיין לקמן בהלכה כ' עמ' קמג ולעיל עמ' פד.

ומיעמא דמלתא דאינו מתכוין בשביעית אין בזה איסור תורה, מפני שאין אסור מן התורה אלא מלאכות שיש בהם עבודת קרקע או עבודת האילנות, אבל כשאנו מתכוין דמי לחופר צורות או חופר לבנין וכדו' שאין בזה איסור כלל. והטעם מפני שאין כאן מעשה של עבודת הקרקע [אוצר החכמה] ומשום הכי מותר מן התורה, ולא דמי לאינו מתכוין בשבת דשם החסרון הוא רק בכונתו ולא בעצם שם המלאכה.

ומישויה הזורע ע"מ להתלמד בשביעית חייב [תקפג], דליכא בזה החסרון של אינו מתכוין לעבודת הארץ, משום שרלונו הוא באמת לזרוע ממש בשביעית, אלא שמטרת זריעתו היא כדי להתלמד רק שאין רלונו בצמח שיצמח, והו"ל כבונה בשבת ע"מ לבטלו או כבונה ע"מ להתלמד דפשיטא

שער הציון

[תקעט] סי' י"ט ס"ק ב': [תקפ] מו"ק י"ג ע"א: [תקפא] פ"ג מ"ט: [תקפב] ואולי יש לכוון בזה מש"כ בספרא ריש פ' בהר וז"ל, ושבתה הארץ יכול מלחפור צורות שיחין ומערוות ומלתקן את המקואות ת"ל שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור, עיי"ש. ועי' מש"כ המלבי"ם דלפ"ז יש לכוון מש"כ הרמב"ם פ"א ה"ד, שבי' החופר או המורש לנורך הקרקע עיי"ש: [תקפג] רמב"ם לעיל פ"א הל' ו' עמ' קט עמש"כ שם: [תקפד] סי' י"ט ס"ק כ' ד"ה והא דפליגי. ועמש"כ לעיל הל' ו' עמ' קו: [תקפה] סי' י"ט ס"ק י"ד ד"ה והא דשריין: [תקפז] כ"ה ע"ב: [תקפז] ר"ן שם: [תקפח] רא"ש שם סי' ב': [תקפט] שם:

פסיק רישא, אבל בפסיק רישא מודה רבי שמעון דאסור דהוי כמתכוין ואסור. והביאם הש"ך [תקצא], וכתב דדוקא בענין שיכול לאטום אזניו ולעצום עיניו ולסתום נחיריו כדי שלא יהנה מן הקול והמראה והריח מותר כשאני מתכוין להנאתם.

ובבר הקשה הפני יהושע [תקצא] על התוס' דלמה בפסיק רישא אסור, הרי כל פסיק רישא דאסור הוא משום דע"י מעשיו נעשה האיסור והוי ליה כמתכוין אבל בהנאה הצאה לו בע"כ דלא עבד מעשה כלל והפסיק רישא לא נעשה על ידו וגם אינו מתכוין ליהנות אמאי אסור משום פסיק רישא.

אמנם בחכמת אדם [תקצב] כתב דאם הולך במקום שיש ריח או שיר של ע"ז נריך לאטום אזניו ולעצום עיניו ויסתום נחיריו שלא יהנה, דאם לא כן אע"ג שאינו מתכוין מ"מ פסיק רישא הוא ואסור ואפי' אין לו דרך אחר. אולם בחפץ חיים [תקצג] הקשה עליו דבש"ך משמע דסגי שיכול לאטום את אזניו אבל אין נריך צפועל לאוטמם. ונ"צ מה מהני שיכול לאטום אזניו והרי סוף סוף אינו אוטמם.

ופירש החפץ חיים, דכל פסיק רישא שאינו עושה מעשה אינו נחשב פסיק רישא [וכמ"ש הפני יהושע], ולכן כשהולך במקום שיש ריח של ע"ז עדיין אינו מוכרח שיעשה איסור שהרי יכול לסתום את נחיריו לכן אין הליכתו נחשבת למעשה שהרי אין פסיק רישא שיעשה איסור בהליכתו, ולכן כתב הש"ך דסגי שיכול לאטום אזניו ולסתום את נחיריו שמשום הכי לא יחשב לפסיק רישא כיון שאין כאן מעשה וממילא אין מעשה ההליכה מצטרף לשמיעה או להרחה, אבל אם יודע

בדאי שיוכרח להריח מע"ז כגון שידין קטועות שאינו יכול לסתום את נחיריו א"כ נחשב כהולך להריח וכיון דאיכא מעשה הוי פסיק רישא ואסור, ואפי' שפיר דברי התוס' והש"ך [תקצד], עכ"ל.

ודפ"י י"ל ג"כ לענין שביעית, דיקוד איסור מלאכות שביעית הוא משום ו"שצתה הארץ" והיינו שאסור לעשות שהקרקע לא תשבות ע"י שמלמחה, לכן כשחורש עם הפרה ללמדה לחרוש אין הכי נמי דכלפי החרשה יש כאן מעשה מלאכה של חרישה אבל מ"מ גבי שורש המלאכה שהוא השבתת הקרקע שלא תלמח י"ל דליכא צוה פס"ר דכיון שכוונתו ללמד את הפרה ולא להצמח הקרקע א"כ כלפי ה"ושצתה הארץ" הרי זה נחשב שאין כאן מעשה כיון שלא נתכוין לזה, ולא הוי פסיק רישא כיון דאין צורש האיסור שום מעשה והוי כהנאה הצאה לאדם בעל כורחו דאם אינו מתכוין מותר.

ואי תיקשי מאי טעמא בהולך למקום שיש ריח או קול של ע"ז אינו מותר לילך שם אלא"כ הוא צאופן שיכול לאטום אזניו ולסתום את נחיריו דאז אמרינן דהו"ל הנאה הצאה לו לאדם בעל כורחו, ואם אינו יכול לאטום אזניו אמרינן דמעשה ההליכה נחשב מעשה גבי ההרחה, וקשה מחרישה שביעית כשאין כוונתו להצמחה כגון צמלמד את הפרה לחרוש דמותר ופירש החזו"א דהו"ל כהנאה בע"כ, ומ"ט מעשה החרשה לא נחשב כמעשה גבי ההצמחה כיון שאין יכול לעשות הצמחה בלי חרישה.

ויי"ל דשאני חרישה שביעית דלא אסרה תורה אלא חרישה שתכליתה ויעודה

שער הציון

[תקצ] שו"ע יו"ד סי' קמ"ב סעיף ט"ו, ש"ך ס"ק ל"ד: [תקצא] שם דף כ"ה ע"ב ד"ה מיהו צאמת: [תקצב] הל' עכו"ם כלל פ"ד סעיף ט"ז: [תקצג] בספר שמירת הלשון כלל ו' דין ה' צבאר מים חיים: [תקצד] ולפי"ז אחי שפיר מה דמדמה הגמ' שם למוכרי כסות אע"ג דבשעת מעשה נהנה מהגשם או החום, ולכאורה הוי פסיק רישא וי"ל דכשלוקח הצגד על כתפו עדיין אינו פסיק רישא ממילא ליכא מעשה

עומד להצמחה וכוונתו לך, והחורש לעשות חרישה שאין ע"ז שם חרישה, וממילא שלא לשם כוונת ההצמחה אין על זה שם חרישה כלל לענין שביעית. לחרוש ולהמנע מהתועלת להצמחה כמו בע"ז והנה תניא בתורת כהנים [תקצה] ושבתה משום דזה גופא שיש חרישה שלא חסרה הארץ [תקצו] יכול יז היתה בהמתו עומדת בתוך שדהו מלקט ומביא לפניו. שבהמתו מובחת עליו. ובן אם היתה שם בירתו מלקט הבל ומדליק (מא) שבירתו מובחת עליו: כשאין כוונתו לתיקון חורש, ומש"ה מותר לחפור לצנין בשביעית וכן החורש ממש שאין כוונתו להצמחה מותר בשביעית כגון החורש עם הפרה ללמדה לחרוש, דכל שאין כוונתו לצמיחה אין זה חרישה האסורה מדאורייתא לענין שביעית. והשתא דקאמינן להכי י"ל לדינא דהנאה הבאה לו לאדם בעל כורחו, דנתבאר לעיל דאין זה "הנאה בע"כ" אלא"כ באפשרותו להמנע מהאיסור כגון לאטום אוניו משמיעת הקול ע"ז, ולפי מה דנתבאר לענין חרישה בשביעית והוא כשהוא נעשה לתועלת ההצמחה, וזוהי י"ל דשאני חרישה משאר איסורים כמו ריח של ע"ז דהאיסור נמצא בודאי במקומו וכשהוא הולך לשם ואין באפשרותו לא להריח הו"ל כעושה מעשה של הליכה להריח ריח של ע"ז, וכשבאפשרותו לא להריח ע"י שיכול לאטום את נחיריו וכדו' הו"ל הנאה בע"כ, משא"כ חרישה כיון שיש חרישה שאין על זה שם חרישה שאסרה תורה ממילא כשהוא לא נתכוון בחרישתו לתועלת ההצמחה כגון חורש עם הפרה ללמדה הו"ל כהנאה בע"כ כיון דאין כאן מעשה שהולך לעשות חרישה האסורה דאפשר שהוא עומד

השדה, אף דיש לו נחותא בתיקון הקרקע, דכל שאין כוונתו לתיקון הארץ אין על זה שם מלאכה כלל לענין שביעית והו"ל כהנאה בעל כורחו ומותר.

זימור גדר גוי - גדר חי

אסור לגזום גדר חי בשביעית. ואין לדון להתיר משום דהגזום הוא לגוי ואינו לעבודת האילן ולהוי כמו המונב לגפנים שכוונתו לעצים ולא להצמיח הגפן, משום דאמנם הגזום הוא לגוי שיראו כל הענפים והעלים בשווה, מ"מ המציאות היא שאם לא גוזם במשך תקופה ממושכת אזי גזעו וענפיו יוצאים למעלה מהמקום שרוצה, והמקום למטה יתדלדלו צו הענפים והעלים, ועל כן כשגוזם אינו למטרת נוי בלבד אלא גם כדי שיצמחו למטה באופן מלא [לתועלת הנוי] וכיון שהגזום הוא גם להצמיח נמצא שמתכוון לזימור ואסור. ומה"ט אסור לגזום דשא בשביעית אף שהוא לגוי כיון שמ"מ הגזום נעשה אף להועיל להתפתחות הדשא וכנ"ל. אמנם אם צמיעת הגזום יתקלקל הדשא לגמרי, יש לדון להתיר משום הפסד.

שער הציזין

והו"ל כ' דברים לבישת הבגד ואח"כ הוי הנאה דממילא והוי הנאה הבאה לו בעל כורחו: [תקצה] ויקרא רנ"ב, ג': [תקצו] שם, כ"ה, ב':

נקיון החצר בשביעית

(מא) שבירתו מוכחת עליו. מכאן לומדים דבעינן שיהא

שאינן צריך שינוי זכרתו [כשכורת] וזה כשלא נתכוין לזמור, ע"כ. וקיי"ל כר"ע דהלכה כר"ע מחזירו [תד].

מוכח-ממעשיו שאין כוונתו לעבודת הארץ ואז מותר. לפיכך מותר לאסוף ניירות ופסולת ב (מב) המזנב בגפנים והקוצץ [פרש"י זומר כרס] א"ל מהקרקע צחצחו קנים הרי זה קוצץ בדרבו כהן זומר [פרש"י שהוא בשביעית כאשר עושה בקרדום ובמגל ובמגירה ובכל כהן לאמרינן מחשבו זאת לתועלת הנקיון כהנים על השביעית] מה שירצה: א"ל יכול לומר לעקל כשמפריע לו הפסולת

זכה"ג שהוא במקום מגורים, וכל זה דוקא כשאוסף צידו בדרך האוספים לנקיון דמוכח שאינו עושה לתועלת הקרקע דומיא דכירתו מוכחת עליו, אבל כשאוסף לנקיון על ידי מגריפה וכדו' אסור דעדיין לא מוכח כל כך שאין זה לעבודת הקרקע [תקצו].

ומ"מ אף כשאוסף צידו שמותר וכנ"ל, נראה דאין זה כלל להחיר בכל אופן דבעינן דומיא שכירתו מוכחת עליו, והכל לפי הענין.

ועיין מש"כ בענין זה לקמן סוף הל' ב', עמוד קו ועמ' קמו [תקצח].

המזנב בגפנים

(מב) המזנב בגפנים. תנן [תקצט] המזנב בגפנים והקוצץ קנים רבי יוסי הגלילי אומר ירחיק טפה, ר"ע אומר קוצץ בדרבו בקרדום וכו' וזכר מה שירצה. ופירש הר"ש ירחיק טפה, שמגביה טפה מן הארץ ולא יגוס מעל הארץ משום עבודה. והרמב"ם בפיה"מ כתב בדעת ר"ע, והענין

בית הצד אני צריך [עפרש"י שיכול לומר שצריך העצים לצית הצד ואין זומר לגפנים], אמר ליה הלז יודע אס לעקל אס לעקלקלות [פרש"י לבו יודע אס לעקל נתכוין אס לעקלקלות], ע"כ. והקישו התוס', וקשה למה צ"כ הרי מ"מ משצית הכרם דהכי אמרינן [תדב] לענין שבת הזומר וצריך לעצים חייב שנים משום קוצר ומשום נוטע ה"נ לחייב משום עבודה נוטע וי"ל דעבד ליה באותו ענין דודאי קשה ליה [לחילן] דליכא לחייבו משום נוטע וכו', וכן תירצו התוס' במס' שבת [תדג] וי"ל, דמיירי זכה"ג שאין לחילן מיתקן צ"כ אלא מתקלקל, עכ"ל. ושם המשיכו התוס' בסנהדרין וי"ל, דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והא מתעבדא מחשבתו אבל גבי שביעית אין לאסור רק היכא דמשצית הקרקע אבל הכא קשיא ליה [לחילן] וכה"ג שרי, וכה"ג שרי בפרק המוכר, עכ"ל. וי"ז מה כיונו התוס' בהמשך תירוצם דשאני שבת משביעית והרי כיון דקשה לחילן אף בשבת זכה"ג לא מחייב [תדד].

שער הציון

[תקצז] אמנם מותר לנקות עם מטאטא של ברזל המיועד לנקיון החצר ואינו מיועד לצורך הקרקע דאז שפיר מוכח דאינו מתכוין אלא לנקות הקרקע ולא לחקוק הקרקע: [תקצח] וע"ע מש"כ לעיל פרק א' בענין הכנת מקום לבניה או שציל או לסוכה, עמ' נב: [תקצט] פ"ד מ"ו: [תד] עירובין מ"ו ע"ב, ועי' כסף משנה ומהר"י קורקוס: [תדא] כ"ו ע"א: [תדב] שבת ע"ג ע"ב: [תדג] שם: [תדד] וע"ע בסוגיא דמס' ז"ב דף פ' ע"ב לענין בחולת השקמה וצחצוח שם: